

§ 83
Yttrande över betänkandet
Grundanalys, Förnyelseprogram och
Kulturpolitikens arkitektur av
Kulturutredningen (SOU 2009:16)
Dnr 586-09

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade att genomföra en kulturutredning med kartläggning och förslag till förändring inom uppdrag, fördelning av medel samt organisationsform för de statliga kontakterna mellan regioner och kommuner.

Kulturdepartementet har berett Norrbottens läns landsting tillfälle att lämna svar på ovanstående utredning.

Utredarens betänkande överlämnades till regeringen i februari 2009.

Några av de grundläggande förändringarna som föreslås är:

- Regionernas möjlighet att själva fördela det statliga stöd som nu förmedlas av bla Statens Kulturråd, den så kallade portföljmodellen
- Regionernas centrala roll i de ekonomiska förhandlingar med Statens Kulturråd.
- Regionernas roll som fördelare av medel till kulturinstitutioner och kulturorganisationer samt till det fria kulturlivet.
- Regionernas roll som regional aktör med kulturpolitiskt ansvar och som kompetensutvecklare ska förstärkas

Genomförande av "Portföljmodellen" som utredarna förespråkar innebär att en central förhandling genomförs mellan statlig myndighet och regionerna/landstingen för en gemensam överenskommelse om hur de statliga medlen ska fördelas. Portföljen kommer på så sätt att innehålla olika fack av stöd där vissa delar är styrda av staten och andra förvaltas av regionen/landstinget själva.

Regionen blir ansvarig för den förankring som ska göras med kommuner och organisationer för att föra fram behov och kulturpolitiska synpunkter till staten.

Portföljmodellen ger landstinget och regionen större möjlighet utveckla kulturområdet. Med Statens Kulturråd som samordnare av förhandlingarna och fördelning av de statliga medlen är möjligheterna goda för Norrbotten till eget beslutande kring de frågor som berör regionen. Exempel på detta kan

vara kulturinstitutionernas regionala arbete, de nationella minoriteternas organisationer, folkbildningsdialogen. Detta innebär ett ökat regionalt kulturpolitiskt ansvar och krav på förstärkt samordning med kommunerna.

Utredningen betonar vikten av att regionala olikheter får ta plats i portföljen vilket är en förutsättning för att förhandlingsmodellen ska bli framgångsrik.

Utredarna föreslår att de genreindelade enheterna inom Statens Kulturråd slås samman till tre olika sfärer uppdelade efter följande kulturområden:

- Sfären för frågor om arkiv, bibliotek och språk
- Sfären för frågor om samtid, historia och livsmiljö
- Sfären för frågor om konstarterna

I ekonomiska förhandlingar inom dessa områden ska Statens Kulturråd vara sammankallande och samordna det ekonomiska stödet från dessa sfärer. Remissvaret från Norrbottens läns landsting stödjer stora delar av utredningens förslag dock finns det geografiska, demografiska och kulturella skillnader och förutsättningar som påpekas i yttrandet.

Förslag till beslut

Följande yttrande avges:

Kulturpolitik, civilsamhället och folkbildning (9)

Vad gäller folkbildningen så behövs ett inre arbete för att vara i takt med samhällsutvecklingen, om eller hur detta ska genomföras framgår inte tydligt av utredningen. I Norrbotten genomförs årligen en dialog med folkbildningen och landstinget om utvecklingsfrågor och ekonomi med förändringsarbetet som ett kriterium.

Aspektpolitik (10)

Att kulturpolitiken skall genomsyra alla samhällets politikområden är i dag inte en realistisk tanke. I kommuner där kulturen inte längre har sin egen förvaltning eller nämnd sker en tydlig försvagning av området både till omfattning och inflytande.

Kultur i skolan (10.1)

Satsningar på kultur i skolan är bra och utvecklingsbart och verksamheterna bör ingå i förhandlingar om portföljen. Viktigt är att den estetiska utbildningen blir kvar på gymnasienivå, vilket gymnasieutredningen inte föreslår.

Att utveckla ”Skapande skola” är nödvändigt. Projektet innebär inte med automatik en bättre kontakt med det fria kulturlivet och/eller kulturinstitutionerna som utredningen hävdar. Det behövs organiserade regionala insatser om resultatet ska sträcka sig längre än till kortsiktiga, lokala, projekt.

- Landstinget stödjer utredningens förslag att utveckla satsningen ”Skapande skola”.

Konsulentverksamhet (10.1)

Förändring av konsulenternas funktioner är bra. Redan i dag arbetar bland andra danskonsulenterna inom Dans i Nords verksamhet genreöverskridande vilket ger styrka för både konsulent och verksamhet.

- Landstinget stödjer utredningens förslag om konsulenternas nya mäklarroll.

Forskning (10.2)

Kulturområdet behöver förstärkta forskningsresurser. Landstinget understryker att universitet inte skall ha monopol på forskningsfrågorna och ser det som naturligt att forskningen konkurrensutsätts och kvalitetsbedöms vid medelstilldelning från staten. Detta oaktat om det är universitet, institution, ansvarsmuseum eller annan inrättning som utför forskningen. Inom det humanistiskt samhällsvetenskapliga området skall forskning bedrivas där kvalificerade forskare finns oavsett var i landet förutsättningar och kompetens finns. Centraliseringstanken begränsar forskningens dynamik och mångfald.

- Landstinget stödjer utredningens förslag att kulturområdet behöver förstärkta forskningsresurser

Statistik (10.4)

Frågan om relevant och användbar statistik återkommer på flera områden i utredningen. Detta är en nyckelfråga för kulturområdet, både för dess utveckling och förankring. Centralt utarbetad statistikgrund är viktig och ska utarbetas i samarbete med regionerna. Statistiken bör baseras på de verksamheter som finns i regionerna och som går att jämföras på ett relevant sätt, nationellt och med andra län eller regioner. En värdering av statistikuppgifter bör göras om vad som är nödvändigt, viktigt och intressant att mäta.

- Landstinget stödjer utredningens förslag om förtydligande av Statens Kulturråds arbete när det gäller statistikområdet.

Kultur och hälsa (10.5)

Kultur och hälsa som friskvård är en riktig tanke. Dock framgår inte det stora arbetet som pågår i landstingen inom områdena Kultur och Hälsa och Kultur i Vården. Forskningen och effekterna på dessa områden ökar och med ett nationellt stöd skulle detta ytterligare stärkas.

- Landstinget stödjer utredningens förslag att tillgängliggöra nya arbetsmetoder och goda exempel på området kultur och hälsa till relevanta aktörer.

Genomförande av modellen (12.5.2)

För att genomföra en effektiv och kompetensgrundad förhandling, enligt portföljmodellen, bör kulturrådet vara en självklar förhandlingspart. Det stöds av den avsiktsförklaring som landstinget gjort med statens kulturråd.

Landstinget anser att det är olyckligt om en särskild utredare, förhandlingsperson, utan stöd av Kulturrådets kunskap, kompetens och erfarenheter får i uppdrag att genomföra den första förhandlingsomgången enligt portföljmodellen. Den nationella överblicken skulle då gå förlorad.

Erfarenheten av samarbetet med statens kulturråd är gott och att fortsatt delta i utveckling av portföljmodellen är utmanande.

- Landstinget stödjer utredningens förslag att Kulturrådet får uppdraget att samordna och leda förhandlingarna enligt portföljmodellen.
- Landstinget stödjer inte utredningens förslag om särskild förhandlingsperson.
- Landstinget ser positivt på att de norra länen kan utgöra pilotområde för de första förhandlingarna enligt portföljmodellen.

Stöd utanför portföljen (13)

För att skapa en stark regional utveckling och möjlighet till påverkan bör så stor del som möjligt av dagens statliga stöd ingå i portföljen efter samråd och avstämning med de tre nivåernas aktörer. Utvecklingsmedel för institutioner, det fria kulturlivet, de nationella minoriteterna, statliga medel för byggnadsvård samt projekt inom kulturmiljövården bör ingå i portföljen eftersom kunskapen om verksamheterna är störst i regionen.

Förutom de fasta stöden och utvecklingsmedel bör stöd till följande ingå i portföljen: stöd till de fria grupperna, insatser till de nationella minoriteterna, Tornedalsteatern, länsstyrelsens medel för kulturmiljövård.

Dagens statliga stöd till fria grupper är beskrivet ur ett storstadsperspektiv. Detta gör att fria grupper i Norrbotten får svårare än riket att långsiktigt etablera sig och fullgöra sitt uppdrag. Fria grupper i Norrbotten har stort turnéansvar, med uppdrag från regionala finansierare att ha en uppsökande verksamhet. I landstingets riktlinjer är barn och ungdomar en prioriterad målgrupp vilket förstärker vikten av resurser för besök i skolor även på mindre orter.

Vid dialogarbetet är det av stor vikt att samtal förs om de medel som fördelas av Sametinget med stat och landsting så att de blir en del av den regionala kulturpolitiken.

- Landstinget stödjer inte utredningens förslag att stöd till de fria grupperna inom scenkonstområdets kvarstår för statlig fördelning. De bör ingå i förhandlingar om portföljen

Orkesterutredningen (13.4)

Landstinget välkomnar kulturutredningens bedömning att orkestermusik bör ha en jämnare fördelning över landet och att större resurser bör avsättas för turnéer med svenska och utländska orkestrar i Sverige. De befintliga professionella orkestrarna är i dag koncentrerade till den södra landsändan, med likartad repertoar, där den samtida konstmusiken har ett begränsat utrymme.

Landstinget vill betona att det bland de professionella orkestrarna även finns verksamhet inom jazz-området, som Norrbotten Big Band (NBB) som delvis är finansierad genom anslag till den regionala musikverksamheten. Orkesterns signum är nyskriven och samtida konstmusik. Den ger konserter och arbetar på bred basis enligt den modell som föreslås av orkesterutredningen med pedagogisk verksamhet för ungdom, både inom och utom länet, samt utomlands.

- Landstinget stödjer utredningens förslag om en jämnare geografisk fördelning av orkestermusik samt medel för detta och för ökade resurser till turnéer med utländska och svenska orkestrar.

Sponsring (13.8)

Det är positivt med en översyn av sponsringsregler, skatteavdrag, gåvor med mera. Kulturen i Norrbotten kan endast marginellt finansieras via medel från sponsring eftersom det finns ett fåtal företag, med huvudkontor i södra Sverige, som har förmåga att bidra på ett betydande sätt och att sponsring är konjunkturkänslig.

- Landstinget stödjer utredningens förslag om översyn av sponsringen och dess regler.

Pensioner och traktamenten (13.10.1)

Pensionsfrågorna för scenkonsten måste lösas. En sammanslagen scenkonstallians kan vara en framkomlig väg. Även regler för tjänsteresor och traktamenten behöver ses över för att öka det regionala och internationella samarbetet, samt underlätta för turnéverksamhet utanför storstäderna.

- Landstinget stödjer utredningens förslag om översyn av möjligheten att skapa en scenkonstallians.

Kulturpolitikens arkitektur (14)

Utredarna föreslår att de spridda, genreindelade, enheterna inom Statens Kulturråd slås samman till tre sfärer uppdelade efter följande kulturområden:

- Sfären för frågor om arkiv, bibliotek och språk
- Sfären för frågor om samtid, historia och livsmiljö
- Sfären för frågor om konstarterna

I förhandlingar inom dessa områden bör Statens Kulturråd vara sammankallande och samordna det ekonomiska stödet från sfärerna vilket remissvaret stödjer.

- Landstinget stödjer utredningens förslag att Statens Kulturråd ska vara sammankallande och samordna det ekonomiska stödet från sfärerna.

Sfären arkiv, bibliotek och språk (15)

Landstinget instämmer i utredningens bedömning att det ur medborgarperspektiv finns starka argument för ökad samordning mellan olika delar av biblioteksväsendet och att Kungliga biblioteket ges uppdrag att vara samordnande myndighet för biblioteksområdet, att även omfatta läns- och folkbiblioteken. En viktig ny roll blir, att i samverkan med länsbiblioteken, initiera och driva projekt för samordning och samverkan på biblioteksområdet.

- Landstinget stödjer utredningens förslag om en ökad samordning mellan olika delar av biblioteksväsendet och att Kungliga biblioteket får uppdraget att vara en samordnande myndighet för biblioteksområdet, nationellt och regionalt.

Sfären för samtid, historia och livsmiljö (16)

Utredaren föreslår en permanentning av en samordningsfunktion för museerna. Den skulle bestå av elva personer och svara för samordning mellan de statliga museerna, metodutveckling och fortbildning samt ha ansvaret att fördela den pott på 10 mkr i utvecklingsmedel, som nu disponeras av Statens kulturråd. Till detta förslag har Norrbottens läns landsting i allt väsentligt en negativ inställning, och det av följande skäl:

Upplägget innebär en överarbetad, central konstruktion, som riskerar att skapa ett särskilt spår för museisektorn. Den är en väsentlig del av det regionala kulturansvaret och bör vara en del av de decentraliserade beslutsvägar, som kulturutredningens dialoger och portföljmodell innebär.

Att potten på 10 mkr i utvecklingsmedel skulle hanteras i ett eget spår utanför portföljen skulle ställa museernas arbete utanför övrig regional kultur-samordning, vilket en samordningsfunktion knappas kan ha till avsikt. De utvecklingsmedel som finns för museerna, ska givetvis ingå i den dialog som förs inom ramen för portföljen och inte gå någon egen beslutsväg.

Det huvudsakliga samordningsuppdraget rör till övervägande del de statliga museerna och bör vara en fråga för dem att inrätta och finansiera. Utredaren föreslår i stället att största delen av kostnaderna för den permanentade funktionen ska bäras av det nuvarande anslaget till läns museerna, vilket inte är acceptabelt, då funktionen endast marginellt kommer att arbeta regionalt och förslaget innebär en minskning av den anslagsramen med hela 7 %, vilket skulle få verksamhetskONSEKVENSER för de regionala museerna.

Utifrån det arbete, som utförs vid de regionala kulturinstitutionerna och arkiv, blir förslag till uppdelning av de tre sfärerna märklig. Arkiven hör mera samman med sfären "samtid, historia och livsmiljö" än till biblioteken, som på regional nivå inte har några arkivuppdrag.

Utredaren har inte berört den permanentade funktionens lokalisering, vilket landstinget ser som en brist i betänkandet. Något samråd om permanentningen har inte förts med regionala huvudmän, vare sig med avseende till omfång eller innehåll.

- Landstinget stödjer utredningens förslag att Åjtte fjäll och samemuseum får ett nationellt uppdrag för den samiska kulturen samt att de projektmedel, som Åjtte erhåller årsvis, omvandlas till ett löpande statligt stöd ur medel 8:4 Vissa museer.
- Landstinget stödjer inte utredningens förslag att inrätta en särskild samordningsfunktion för museifrågor.
- Landstinget stödjer inte utredningens förslag att Riksförbundet Sveriges museer ska vara den part som staten för dialog med när det gäller övergripande museifrågor.

Nämnden för hemslöjdsfrågor (16.2.4)

Landstinget menar att nämnden för hemslöjdsfrågor kan infogas i den nya myndigheten och att konsulentmedlen, inom området, bör ingå i portföljen.

- Landstinget stödjer utredningens förslag att nämnden för hemslöjdsfrågor infogas i den nya organisationen för Riksantikvarieämbetet, Riksutställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens konstråd samt Arkitekturmuseet. Medlen för nämnden bör ingå i portföljen.

Riksutställningar (16.2.10)

Landstinget ser positivt på att riksutställningar infogas i den nya organisationen och föreslår att medlen, inom området, bör föras över till portföljen.

- Landstinget stödjer utredningen om att Riksutställningar infogas i den nya organisationen för Riksantikvarieämbetet, Riksutställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens konstråd samt Arkitekturmuseet. Medlen för Riksutställningar bör ingå i portföljen.

Rikskonserter (17.3)

Landstinget ser positivt på att Rikskonserter infogas i den nya organisationen.

- Landstinget stödjer utredningens förslag att Rikskonserter infogas i den nya organisationen för Riksantikvarieämbetet, Riksutställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens konstråd samt Arkitekturmuseet. Medlen för Rikskonserter bör ingå i portföljen.

Kulturrådets nya roll (18)

Kulturrådet är den statliga myndighet som har bäst kontakt med regionen och blir fortsatt en självklar förhandlingspart, med fulla mandat, när det gäller portföljmodellen. Statistik och uppföljning blir viktiga områden i förhandlingarna.

Som tidigare nämnts utgår utredningens förslag från de större nationella institutionernas uppgifter och uppdrag vilka är svåra att överföra på de regionala institutionerna.

- Landstinget stödjer utredningens förslag om Statens Kulturråd som förhandlingspart i förhållande till regionerna, att göra samlade bedömningar, uppföljningar och utvärderingar av kulturpolitiken till underlag för regeringen samt samordna och svara för vissa kulturpolitiska uppgifter.

Territoriella minoriteter (19.4)

De territoriella minoriteterna (samer och tornedalingar), som finns i Norrbotten, har andra behov och förutsättningar jämfört med till exempel storstädernas minoriteter. Vid förhandlingar och samråd bör Sametinget och Svenska Tornedalingars Riksförbund särskilt beaktas.

Landstinget ställer sig bakom förslaget om en romsk institution. Här bör dock hela den romska kulturen tas i beaktande, inte minst vad gäller språket, som är finska och inte romani chib i vår del av landet.

Gemensamt för Norrlandslandstingen

De fyra nordligaste landstingen har diskuterat utredningens förslag och konstaterar att det finns samsyn och gemensamma intressen i vissa generella frågor:

Civilsamhället

Viktigt är att fortsätta att utveckla en uppbyggd kulturell infrastruktur och ett kulturutbud, tillgängligt över hela landet för alla, och att statliga utvecklingsmedel finns tillgängliga.

Ur ett regionalt, institutionellt perspektiv, anser landstingen att det är positivt att regeringen samlar de många kulturpolitiska myndigheterna till ett färre antal. Detta ger kulturpolitiken större kraft.

I landets fyra nordligaste län finns flera framgångsrika exempel på arbetssätt och kulturproduktion avpassade för regionens särskild geografiska och demografiska förhållanden. Dessa exempel är inte bara värda att behållas och utvecklas, utan kan även utgöra strukturella modeller för andra delar av landet genom att bli föremål för nationella uppdrag.

De regionala kulturinstitutionerna, inte minst i Norrland, bedriver utvecklings- och internationellt arbete som ligger i nationell spets och som i högre grad bör uppmärksammas och erhålla statligt stöd.

Entreprenörskap och kultur som näring

Landstingen stödjer, i stora drag, utredningens förslag att kulturföretagande och entreprenörskap är en angelägenhet för såväl kulturpolitik, arbetsmarknadspolitik, regional tillväxtpolitik och utbildningspolitik. Kulturell verksamhet kan fungera som en säljbar produkt och aktivitet och är ett viktigt bidrag i infrastrukturen. Det är positivt att utredningen föreslår ett nationellt program för kreativa och kulturella näringar. Insatser för kompetensutveckling och forskning bör särskilt tillföras kulturområdet.

Kopplingen mellan kultur, kreativitet och näringsliv har under senare år förstärkts. Landstingen delar utredningens uppfattning att detta är positivt för hela kulturområdet. Men viktigt är att staten även fortsättningsvis ger goda förutsättningar för kreativa näringar genom att utveckla forskning och statistik samt understödja kommunernas och regionernas utvecklingsarbete. Landstingen vill särskilt understryka utredningsförslaget att bidragsförordningarna på kulturområdet bör ses över i syfte att förenkla bidragsregler och främja medfinansiering mellan olika kulturbidrag och strukturfondsmedel.

Genomförande av portföljmodellen

Portföljmodellen är beroende av att den får en volym och ett ekonomiskt innehåll som motsvarar de åtaganden som blir resultatet av förhandlingarna. Huvudprincipen bör vara att så många av de statliga anslagen som möjligt ska omfattas av den överenskomna portföljen. Landstingen stödjer utredningens synpunkt att det ska finnas möjligheter för nya aktörer att ingå i fördelningsmodellen.

Landstingen anser att de parter som kan ingå bör ha en regional förankring och instämmer med utredningens förslag att Kulturrådet är given part att företräda staten i förhandlingarna. Staten bör beakta både avstånd och befolkningsstruktur när det gäller storlek av portföljen. Landstingen ser positivt på utredningens förslag om fleråriga överenskommelser för att skapa kontinuitet. Samtidigt ska flexibilitet finnas för att medel ska finnas tillgängliga, un-

der avtalad period, för nya initiativ från regionen. Landstingen anser att utvecklingsbidrag ska ingå i portföljen. Ett förtydligande bör göras om de principer som ska gälla vid fördelning av dessa bidrag.

Yrkande och propositionsordning

Yrkande

Kent Ögren (s), Jens Sundström (fp) och Hans Swedell (m):

- Beslutsförslaget bifalls.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på yrkandet och finner att det antas.

Beslut

Enligt beslutsförslaget.

Särskilt yttrande

Birgit Stöckel (kd) instämmer i yrkandet.